

Haftanın Analizi

Doç. Dr. Fahri Erenel-EPAM Müdürü

1.Amerika Birleşik Devletleri (ABD) stratejik düşünce kuruluşlarının yayımladığı çeşitli raporlarda ABD ordusunun ciddi güç kaybı içinde olduğunu altı çizilmektedir. Henry Kissinger, ABD'nin tam hegemonik güçten yarım hegenomik güce gerilediğini belirtmişti. Bunun temel sebebi ABD askeri gücünün, günün tehditlerine ve uygulamaya çalıştığı grand strateji ile uyumlu olmaması, ihtiyacı olan dönüşümü gerçekleştirmemesidir Amerikan ordusu çok büyük bir güç, ancak bu onun şu anda en olumsuz ve hassas yönünü oluşturuyor aynı zamanda. Ordu bütçesinin yüksekliği ABD'de sürekli tartışılıyor. Dünya genelinde yaklaşık 800 üssü bulunan ABD'nin bu üslerde 180 bin personeli görev yapmaktadır. Değişik maksatlarla kullanılan bu üslerin işletme maliyetleri ve idameleri oldukça yüksek bütçeler gerektiriyor. Ayrıca, bu üslerin,deniz ticaret yollarının güvenliği ve kontrolü için 11 uçak gemisi ve bu gemileri koruyan deniz kuvvetleri gemilerini, vekil güçlerine yaptıkları harcamaları dikkate aldığımızda bütçe inanılmaz boyutlara yükseliyor.

Tehditlerin ulaştığı ve ulaşabileceği yetenekleri dikkate aldığımızda konvansiyonel savaşların tamamen ortadan kalkmadığını, ancak günümüzde asimetrik savaşların ve özellikle meskun mahallerde savaşların daha ağırlık kazanacağı söylemek mümkündür.

Artık uçak gemisinin bile dönemlerinin geçtiği bir sürece geliyoruz. Nasıl sistemler olmalı; Türkiye'nin Anadolu amfibi hücum gemisi gibi, her türlü harekate destek sağlayabilecek ve çatışma halinde kuvvet çarpanı olarak olumlu yönde etki yaratabilecek, yetenek tabanlı, modüler sistemlere daha çok ihtiyacın duyulacağı bir döneme girdik. Örneğin Anadolu Amfibi Uçak Gemimiz için ABD'ye sipariş verdiğimiz dikine inip kalkabilen F-35 B tipi uçaklarımız olsaydı Doğu Akdeniz ve Libya Krizinde Türkiye'ye çok önemli bir katkı ve avantaj sağlardı.

ABD'nin silahlı kuvvetlerini yeniden yapılandırma sürecinde geç kaldığını, Rusya'nın Putin'le birlikte yeni güvenlik stratejisi ile uyumlu olacak şekilde, Rusya silahlı kuvvetlerinde modernizasyon ve dönüşümü büyük ölçüde gerçekleştirdiğini görmemiz gerekir. Çin de aynı şekilde, Çin silahlı kuvvetleri yeniden organize edildi, eğitimi dahil her şeyi günün şartlarına uygun hale getirildi. Ve getirilmeye devam ediliyor. Bu şekilde devam etmesi halinde ABD'nin bu bölgede, özellikle denizde tesis ettiği hakimiyetin sona ermesi anlamını taşıyacaktır. Çin savunma sanayi inanılmaz hamleler yapıyor ve ABD oldukça geride kalıyor. Aramco saldırısında ABD'nin içine düştüğü zafiyet bu düşüşün en açık göstergesidir.

Türkiye'de, karşılaştığı ve karşılaşılmaması muhtemel tehditlere ve çatışmalardan aldığı derslere göre, Türk Silahlı Kuvvetlerinde insan kaynakları, teşkilatlanma, eğitim, silah sistemlerinde önemli bir dönüşüm gerçekleştirdi ve gerçekleştirmeye devam ediyor. Savunma sanayide bu dönüşümü ihtiyaç odaklı bir yaklaşımla; milli, yerli ve özgün projelerle destekliyor.

Komando birliklerinin, jandarma özel harekât timlerinin sayılarını arttırdık. Sayısal gücü fazla olan ülkelerin hepsi küçülmeye ve günümüzdeki tehditlere uygun bir yapıya gitmeye başladı. Hâlbuki Amerika hantal yapısını sürdürüyor. Pentagon'un bu konuda ileriye yönelik araştırmalarının sınırlı kaldığını ve konvansiyonel güç üzerinde yürümeye devam ettiklerini görüyoruz. Hatta bundan bir ay kadar önce İran'ın askeri gücüne ilişkin bir raporda şöyle bir

ifade vardı: 'İran bugüne kadar asimetrik saldırıda bulunacak şekilde yapılanmıştı, artık İran yavaş yavaş konvansiyonel yöne de ağırlık vermeye başladı. Özellikle kara gücü eksikliği vardı. Kara gücünde ve deniz gücünde ciddi atılımlar yaptı ve yapmaya devam ediyor.

Dolayısıyla raporda özetle "eğer önlem alınmaz ise İran Amerika'nın karşısına sadece asimetrik gücü olan bir unsur değil, konvansiyonel ve asimetrik gücü bir arada kullanabilen ve aynı zamanda engellenemezse nükleer güce de sahip olan büyük bir güç olarak çıkacaktır" deniliyor. Bu açıdan baktığımızda Kasım Süleymani'nin suikastının altındaki şifrelerden birinin de İran'ın giderek güçlenmekte olan yapısı olduğunu düşünüyorum. Çin ve Rusya'nın da desteği ile silahlanmasını ve yeniden yapılanmasını sürdürmeye devam eden İran güçlü bir devlet geleneği ve ideolojisi ile ABD'nin her türlü baskı ve yaptırımlarına rağmen ayakta kalmaya ve direnmeye devam ediyor.

Yaptırımların elbette İran üzerinde etkisi olmaktadır. Ancak İran'ın özellikle coğrafi şartların zorluğu nedeniyle sınır kontrolü güç olan Afganistan ve Pakistan gibi komşu ülkeler üzerinden çay, şeker, sigara gibi bazı temel ihtiyaç maddelerinin ve İran'ın ihtiyaç duyduğu sistem ve malzemelerin İran'a aktarıldığı bilinmektedir.

Bu coğrafyanın değişmez olayı bu. Bu coğrafyada yaşamayanlar, ben bu insanlara yaptırım yaptım, limanları kapattım sonuç alırım diyemez, istediğiniz kadar kapatın bu bölge insanı hayatını devam ettirecek. Devlet de bir takım yöntemler bulacaktır. İran da bu yöntemleri geliştirmiş durumdadır.

Son tahlilde Ortadoğu ABD'nin önünde eğildiği bir Ortadoğu değil artık. Söz geçirmedikleri ülke sayısı giderek artıyor. Türkiye, İran ve Irak. Bu ülkeleri zaman içinde diğerleri de takip edeceklerdir. Yarım olan hegemonik güç bu gidişle sıfırlanacaktır.

2. Hafter'in masadan kalkması ve Rusya'yı terk etmesinin özellikle Rusya açısından bir başarısızlık olduğunu, Hafter üzerinde bilindiğinden daha az etkisinin olduğu düşünüyorum. ABD bu masada niye yok. Bu süreçte ABD sesini çıkarmıyor diyenlere bir mesaj olduğunu değerlendiriyorum. ABD, Rusya'da vardı. Hafter'in ateşkes anlaşmasını imzalaması halinde başta ABD, Fransa ve onun para kasasından başka bir işe yaramayan Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin etkisinin giderek azalabileceğini düşünmüş olabilirler. Diğer taraftan Berlin Görüşmesi öncesi üstünlük elinde iken bu tür bir anlaşmayı imzalamanın Hafter'de ciddi bir itibar ve aşiret desteği kaybı olacağı, üstünlüğün elinde olduğu bu aşamada anlaşmayı imzalamanın teslimiyet anlamına geleceği, pazarlık gücünü kuvvetli bir şekilde elinde tutarak Berlin'e gitmesi gerektiği yolunda telkine maruz kalmış olabilir. Bu aşamada Mısır'ın bir etkisinin olduğunu fazla düşünmüyorum. Ateşkes konusunu desteklediklerini beyan etmişlerdi. Libya ile sınırı olan ve bu çatışmalardan en fazla etkilenen ülkelerin başında gelen Mısır ateşkesi desteklerken, çatışma ile doğrudan hiç ilişkisi olmayan, sınırı bulunmayan ülkelerin olumsuz yönde taraf olmaları ilginçtir.

3. Mısır ile olan ilişkilerin resmi olmasa da aynen Suriye'de olduğu gibi en azından alt seviyede başlaması ve Mısır kamuoyunu bilgilendirici adımların atılması gerekmektedir. Türkiye Libya anlaşmasıyla birlikte, Mısır'a yaklaşık 34 bin kilometre karelik deniz alanını kazandırmış durumdadır. Bunun bir kısmını Yunanistan'dan, bir kısmını da Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nden aldı. Bu Mısır toplumunu da olumlu etkileyecektir. Türkiye ile Mısır arasında dini nedenlere dayalı bir anlaşmazlık olmadığını anlatmamız gerekir. Türkiye ulusal çıkarını savunuyor ve burada Mısır'la ortak noktaları var. Mısır ile ilan edilecek bir münhasır ekonomik bölge anlaşmasının Mısır'ın lehine gelişeceğini, hidrokarbonun Türkiye üzerinden

gerekirse Avrupa'ya nakledilmesinin daha kolay olacağını altını çizmeliyiz. EastMed projesinin ne zaman biteceğinin bilinmediğini dikkate alırsak Mısır'la anlaşmanın önemi ortaya çıkmaktadır.

Libya'da kalıcı olmak sadece Libya'da bir kuvvet bulundurmakla mümkün değildir. Çevre ülkelerle ittifak oluşturularak bloğun kuvvetlendirilmesi gerekmektedir. Bu da sahada yapılacak işbirliği ile mümkün olabilir. Hatta burada en önemli adımlardan biri İtalya ile olan işbirliği'nin geliştirilmesinden geçtiğini düşünüyorum. Çünkü Libya konusunda en büyük mülteci sorununu yaşayan ülke İtalya. AB kayıtlarında yaklaşık 50 bin mülteci var. 800 bine yakın da düzensiz göçmen var. Türkiye'nin de bu göçmenler veya mülteciler konusunda ciddi bir tecrübesi var. Bu tecrübeyi Libya içerisinde, işbirliği içinde göstermesi mümkün. Avrupa'ya giden göçmenlerin neredeyse tamamı Libya üzerinden gidiyor, çünkü kontrolsüz olan tek alan burası. Cezayir'de ve Tunus'ta düzen var. AB göçmenleri engellemek için ortak bir kuvvet oluşturdu. Göçmenleri taşıyan gemilerin kontrol altına alınması dahil bu ve benzeri tedbirlerin bu sorunu çözmediğini sadece önlemeye yönelik olduğunu görüyoruz. İtalya ile işbirliğinin Libya halkına da olumlu etkileri olacaktır. Rusya ile mutlaka mutabakat sağlamalıyız çünkü Türkiye'nin Libya üzerinde ki etkisi biliniyor ve Türkiye'nin Libya'da her iki tarafı da kontrol altına alacak askeri ve diplomatik adımları atması gerektiğini düşünüyorum. Halen, Libya'da çok değişken ve kaygan bir zemin var. Ulusal Mutabakat Hükümeti her ne kadar Birleşmiş Milletler tarafından yasal olarak görülmüş olsa bile uluslararası anlaşmaların hiçe sayıldığı ve ülke menfaatlerinin, çıkarlarının insanlığın ve yasallığın önüne geçtiği bu süreçte esnek ilişkilerin yeni imkanlar yaratabileceğini gözden uzak tutmamak gerekir.

Birleşik Arap Emirlikleri ile de iletişim kanalı kurmamız lazım. Çünkü Türkiye nereye gidiyor ise Birleşik Arap Emirlikleri orada Türkiye'nin karşısında yer alıyor. Birleşik Arap Emirlikleri, Türkiye'nin doğrudan doğruya karşısında yer alamıyor elbette, paralı vekil güçleri veya onlara verdiği silah, araç ve malzeme ile karşımıza çıkıyor. Bu konuda da etkili bir girişim yapılarak öncelikle sorunun ortaya konulması ve çözüm üzerinde adımlar atılması gerektiğini değerlendiriyorum. Katar ile Birleşik Arap Emirlikleri arasında son günlerde artan temaslar bu girişimleri kolaylaştırabilecektir. Birleşik Arap Emirlikleri'nin uzun süredir başta Türkiye karşılığı olmak üzere birlikte hareket ettiği Suudi Arabistan ile yakın işbirliğinin Yemen'de baş gösteren anlaşmazlığın giderek artması ile birlikte çatırdadığını görüyoruz. Birleşik Arap Emirlikleri'nin İran ile temaslarının artma eğilimine girdiği yolunda bilgiler mevcuttur. Türkiye'nin bu fırsattan yararlanması gerektiğini düşünüyorum.